

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาการค้นคว้าอิสระเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิธีการ และรูปแบบในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ เพศ และระดับการศึกษาต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ 4) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมดในเขตตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ในการศึกษาครั้งนี้ ได้เก็บข้อมูลจากประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในตำบลหนองบัว จากประชาชนจำนวน 8 หมู่บ้าน มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 2,336 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบง่ายใช้สูตรคำนวณของ Talo yamana ณ.ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถามจำนวน 23 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้านได้แก่ 1) ด้านการแสดงความคิดเห็นการนำเสนอปัญหา 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติดำเนินกิจกรรม 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมานหรืออ้างอิง ได้แก่ ทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว F-test (One - way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ ซึ่งสามารถสรุปผลของการศึกษาตามข้อค้นพบได้ดังต่อไปนี้

สรุปผล

จากการศึกษาการค้นคว้าอิสระเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ สรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 54.10 รองลงมา เป็นเพศหญิง จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 45.90 ประชาชนส่วนใหญ่ระดับการศึกษา สูงกว่าระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00 รองลงมา ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 35.70 และต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 19.30

2. จากผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาข้อที่ 1 ศึกษาวิธีการ และรูปแบบในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า วิธีการ และรูปแบบในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ มีแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

2.1. แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับประชาคมท้องถิ่น กำหนดประเด็นหลักการพัฒนาให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา รวมทั้งสอดคล้องกับปัญหา ความต้องการของประชาคมและชุมชน โดยให้ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาจากหน่วยงานต่างๆ และข้อมูลในแผนชุมชนมาพิจารณาประกอบการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

2.2. แต่งตั้งคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นรวบรวมประเด็นหลักการพัฒนาปัญหา ความต้องการ และข้อมูลนำมาจัดทำร่างแผนพัฒนาสามปี แล้วเสนอคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น

2.3 แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นพิจารณาร่างแผนพัฒนาสามปีเพื่อเสนอผู้บริหารท้องถิ่น

2.4 ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอร่างแผนพัฒนาสามปีต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้ความเห็นชอบก่อนแล้วผู้บริหารท้องถิ่นจึงพิจารณาอนุมัติและประกาศใช้แผนพัฒนาสามปีต่อไป

3. ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาตำบล หนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ด้านการร่วมแสดงความคิดเห็นนำเสนอปัญหา และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

3.1 ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านการร่วมแสดงความคิดเห็นนำเสนอปัญหา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ท่านเคยมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเดือดร้อนของประชาชนในท้องถิ่น ท่านเคยมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นให้ อบต. ทราบเพื่อหาแนวทางแก้ไข ท่านเคยมีส่วนร่วมในการประชุมเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่นร่วมกับ อบต. ท่านเคยมีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของประชาชนร่วมกัน อบต. ท่านเคยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน อบต. ท่านเคยมีส่วนร่วมนำข้อเสนอแนะไปประชุมเพื่อจัดทำแผน และ ท่านได้มีส่วนร่วมทราบถึงนโยบาย แผนงาน และการใช้จ่ายงบประมาณของ อบต.

3.2 ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ท่านเคยมีส่วนร่วมจัดงานประเพณีท้องถิ่นและสร้างความสามัคคีในท้องถิ่น ท่านเคยมีส่วนร่วมในการบริจาคและเสี่ยสละทรัพย์สินบางอย่างเพื่อพัฒนาท้องถิ่น และ ท่านเคยมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอเพื่อหาแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมแก่ท้องถิ่น ท่านเคยมีส่วนร่วมในการนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากหน่วยงานราชการมาแจ้งให้ประชาชนทราบ และ ท่านเคยมีส่วนร่วมจัดทุนหรืองบประมาณสนับสนุนในการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่น

3.3 ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับมากจำนวน 2 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ท่านเคยได้รับประโยชน์ในโครงการกิจกรรมด้านสาธารณสุขโรค ถนน ประปา ไฟฟ้า ท่านเคยได้รับประโยชน์ในโครงการกิจกรรมด้านความสะอาด สาธารณสุข สิ่งแวดล้อมและประชาชน

มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางจำนวน 4 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ท่านเคยได้รับประโยชน์ในโครงการกิจกรรมด้านกลุ่มอาชีพ ได้รับการอบรม ให้ความรู้ฝึกอาชีพ ท่านเคยได้รับประโยชน์ในโครงการกิจกรรมด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมงานประเพณี และท่านเคยได้รับประโยชน์ในโครงการกิจกรรมด้านความปลอดภัยและความมั่นคง และท่านเคยได้รับประโยชน์ในโครงการกิจกรรมด้านสวัสดิการสังคม เด็ก สตรี ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ติดเชื้อ

3.4 ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 5 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ท่านเคยมีส่วนร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานแล้วเสร็จตามแผนงานพัฒนาท้องถิ่น ท่านเคยมีส่วนร่วมติดตามแผนการพัฒนาตามแผนการพัฒนาท้องถิ่น ท่านได้มีส่วนร่วมรับทราบเมื่อการปฏิบัติงานแล้วเสร็จตามแผนพัฒนาท้องถิ่น ท่านเคยมีส่วนร่วมเป็นกรรมการตรวจรับงานที่อบต. ปฏิบัติให้เป็นไปตามโครงการพัฒนาท้องถิ่น และท่านเคยมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบความถูกต้องในแต่ละขั้นตอน

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานของการศึกษาสองข้อ ซึ่งเมื่อทำการทดสอบสมมติฐานแล้ว ปรากฏผลดังนี้

สมมติฐาน ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลหนองบัว อำเภอนามนจังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

สมมติฐาน ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลหนองบัว อำเภอนามนจังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ด้านการร่วมแสดงความคิดเห็นนำเสนอปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลแตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐาน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยรวม ด้านการร่วมแสดงความคิดเห็นนำเสนอปัญหา แตกต่างกัน โดยประชาชนที่มีระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือสูงกว่า มีส่วนร่วมมากกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน

4.2 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ แตกต่างกัน โดยประชาชนที่มีระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือสูงกว่า มีส่วนร่วมมากกว่า ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน

4.3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล แตกต่างกัน โดยประชาชนที่มีระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือสูงกว่า มีส่วนร่วมมากกว่า ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและประชาชนที่มีระดับการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีส่วนร่วมมากกว่า ระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า

5. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

พบว่า ประชาชนมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ เรียงลำดับความถี่ 3 ลำดับแรก ได้แก่ ควรให้โอกาสประชาชนของทุกหมู่บ้านในตำบลมีส่วนร่วมในการ เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำแผน เพราะจะได้ปัญหาและความต้องการที่ตรงใจประชาชนในตำบลมากที่สุด (ความถี่ 38) ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น เพื่อทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีประสานพลังในชุมชน (ความถี่ 32) และ ควรเปิด โอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการตรวจสอบการดำเนินงานของ อบต. ให้มากขึ้น (ความถี่ 27) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีรายละเอียดดังนี้

5.1 ด้านการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นนำเสนอปัญหา ควรให้โอกาสประชาชนของทุกหมู่บ้านในตำบลมีส่วนร่วมในการ เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำแผน เพราะจะได้ปัญหาและความต้องการที่ตรงใจประชาชนในตำบลมากที่สุด หากกิจกรรม / โครงการใดที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาตำบลแล้ว ควรพยายามจัดทำให้ครบทุกโครงการ/กิจกรรมในปีนั้น ๆ พยายามสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาตั้งแต่เริ่มต้น เพื่อกระตุ้นและให้กำลังใจผู้ที่แสดงความคิดเห็น และ สร้างความตระหนัก / ประชาสัมพันธ์ อย่างหลากหลายวิธี และต่อเนื่อง

5.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ควรสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนช่วยกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ อบต. จัดทำขึ้นเป็นของประชาชนในตำบลทุกคน ไม่ใช่เป็นของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น สร้างหรือระดมความคิดให้ไป ในทางสร้างสรรค์ เห็นดี เห็นงาม แนะนำไม่ใช่จับผิด และ เมื่อมีการจัดกิจกรรมใดควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

5.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมากกว่านี้ เพื่อทำให้เกิด ความรัก ความสามัคคีประสานพลังในชุมชน และ ควรมีการให้รางวัลผู้ที่ทุ่มเทเสียสละเพื่อสังคม สมควรได้รับการยกย่องในฐานะเป็นผู้ที่สร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชน

5.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการตรวจสอบการดำเนินงานของ อบต. ให้มากขึ้น เมื่องานด้านการจัดซื้อ - จัดจ้างงานด้านพัสดุ งานแผนพัฒนา ข้อบัญญัติดำเนินการแล้วเสร็จ ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทุกหมู่บ้าน ได้ทราบด้วย และ ควรตั้งคำตอบแทนให้แก่ประชาคมที่เข้าร่วมเป็นกรรมการจัดซื้อ- จัดจ้าง เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

อภิปรายผล

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า

1. วิธีการ และรูปแบบในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ตามแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล และสอดคล้องกับ ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ที่กำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ร่วมกันค้นหาปัญหา ความต้องการของประชาชน พิจารณาปัญหาและมีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในแต่ละด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ อคิน รพีพัฒน์ (2531 : 49) กล่าวไว้ว่า แนวทางการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนนั้น มีอยู่ 5 ขั้นตอน คือ

- 1.1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา ในการพิจารณาปัญหา และจัดระดับความสำคัญของปัญหา ตลอดจนร่วมใจกระบวนกรตัดสินใจ
- 1.2. การมีส่วนร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา
- 1.3. การมีส่วนร่วมในการค้นหา และพิจารณาแนวทางวิธีการแก้ปัญหา ได้แก่วางแผน โครงการเป็นขั้นตอนนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ
- 1.4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา เช่น การดำเนิน โครงการซึ่งต้องทำประโยชน์กับโครงการ

1.5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของกิจกรรม เช่น สรุปผลของโครงการ บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ อาจกระทำระหว่างการดำเนินงาน หรือภายหลังจากโครงการเสร็จสิ้นแล้วก็ได้ จากวิธีการจัดทำแผนพัฒนาตำบลของ อบต.หนองบัว ปรากฏว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนอยู่ในระดับปานกลาง

2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้เพราะ อบต. ขาดการสนับสนุนในเรื่องการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างชุมชนกับ อบต. ในการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น ทำให้ประชาชนได้เข้าร่วมประชุมประชาคมหมู่บ้านเพื่อจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน / ชุมชนของตนเองเพื่อแสดงให้เห็นว่าประชาชนได้มีส่วนร่วมเสนอข้อเรียกร้องเกี่ยวกับความบกพร่องในการทำงาน โครงการ กิจกรรมที่ อบต. ได้ดำเนินการไปแล้วอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนั้นแล้วประชาชนส่วนใหญ่ยังคิดว่า การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นเรื่องของส่วนราชการ จึงมองว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเรื่องไกลตัวประชาชน เนื่องจากยังขาดความรู้ ความเข้าใจในความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง สุกัญญา เรื่องสอน (2543 : 13-14) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีหลายรูปแบบอุดมคติ เริ่มตั้งแต่การตัดสินใจไปจนถึงการควบคุมติดตามงานประเมินผล การมีส่วนร่วมแบบประชาชนเป็นแกนนำ มีลักษณะมุ่งประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก แบบเจ้าหน้าที่พัฒนาแกนนำเป็นการพัฒนาภายนอกชุมชนที่มาจากฝ่ายรัฐบาล การมีส่วนร่วมของชุมชนแบบสั่งการ ประชาชนไม่มีความต้องการอย่างแท้จริง

จากผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ ภักจิรา ปกป้อง (2546 : 72-79) ที่ศึกษาการประเมินผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ศึกษาเฉพาะกรณี : องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอดำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร โดยได้ศึกษา 6 ด้าน คือ ด้านการร่วมคิด ด้านการร่วมตัดสินใจ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ด้านการร่วมตรวจสอบ โดยสรุปผลของการศึกษา พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวมและรายชื่อ อยู่ในระดับปานกลาง และ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านการร่วมแสดงความคิดเห็นนำเสนอปัญหา ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการร่วมแสดงความคิดเห็นนำเสนอปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าการที่ อบต. ได้จัดการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างชุมชนกับ อบต. ในการแก้ไข

ปัญหาในท้องถิ่นเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้กำหนดปัญหา และความต้องการของตนเองให้
 อบต. ทราบ ยังไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร เพราะประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมใน
 การเสนอปัญหาน้อย หรือเมื่อได้แสดงความคิดเห็นถึงในเรื่องต้องการพัฒนาท้องถิ่นไม่ได้รับการ
 เอาใจใส่จาก อบต.เท่าที่ควร ดังนั้นนโยบายของการปกครองท้องถิ่นที่ อบต. ได้สนับสนุนให้มี
 การมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน ทำให้การมีส่วน
 ร่วมในด้านการร่วมแสดงความคิดเห็นนำเสนอปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการศึกษาในประเด็นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ สุภาพ ศรีเมือง (2544 : 85) ได้ศึกษา
 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล ศึกษากรณีตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอโพธิ์พิสัย
 จังหวัดหนองคาย พบว่า ด้านการเสนอปัญหา ประชาชนจะมีมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง และ
 สอดคล้องกับการศึกษาของ จำเริญ แก้วมะไฟ (2550 : 70) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชน
 ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบาละ อำเภอ กาบัง จังหวัดยะลา
 ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมและด้านการ
 แสดงความคิดเห็น การกำหนดปัญหา การกำหนดแนวทางแก้ปัญหา การดำเนินการ อยู่ในระดับ
 ปานกลาง แต่ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัย ปิยนุช แสงวูช (2544 : 91) ได้ศึกษาการมีส่วน
 ร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ตำบลนางาม อำเภอเสถภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
 ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม ปัญหาที่พบ
 คือ ผู้เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบล จะมีระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา
 ท้องถิ่น รับรู้ และเข้าใจระบบการวางแผนมากกว่าประชาชน ทำให้การพัฒนาท้องถิ่นไม่ประสบ
 ความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน ประชาชนขาดความรู้ ความ
 เข้าใจ ขาดวิสัยทัศน์การมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการ
 จัดทำแผนพัฒนาตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ
 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อภิปรายผลได้ว่า เมื่อประชาชนไม่ได้มีส่วน
 ร่วมในการแสดงความคิดเห็นนำเสนอปัญหาหรือได้รับการยอมรับฟังความคิดเห็นจาก อบต.
 ส่งผลให้ประชาชนไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามแผนพัฒนาตำบลตามนโยบายของ อบต. ที่
 ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามนโยบายที่ อบต. ต้องการ ในเรื่องต่าง ๆ
 ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการจัดงานประเพณีท้องถิ่นและสร้างความสามัคคีในท้องถิ่น การบริจาคและ
 เสียสละทรัพย์สินบางอย่างเพื่อพัฒนาท้องถิ่น การให้ข้อเสนอเพื่อหาแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสม
 การนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากหน่วยงานราชการมาแจ้งให้ประชาชนทราบ และ การมีส่วนร่วม
 จัดทุนหรืองบประมาณสนับสนุนในการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง

ผลการศึกษาในประเด็นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ทานตะวัน อินทร์จันทร์ (2546 : 80) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อยในเขตเทศบาลเมืองลำพูน พบว่า คณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วม ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีและสร้างความสามัคคีในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง แต่ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ สมบูรณ์ กนกหงษ์ (2544 : 77) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ด้านการมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งตนเอง อยู่ในระดับมาก

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการศึกษเป็นเช่นนี้ อภิปรายได้ว่า ถึงแม้ว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การได้รับประโยชน์ในโครงการกิจกรรมด้านสาธารณสุข โภค ถนน ประปา ไฟฟ้า และประชาชนได้รับผลประโยชน์ในโครงการกิจกรรมด้านความสะอาด สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม แต่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในโครงการกิจกรรมด้านกลุ่มอาชีพ ได้รับการอบรม ให้ความรู้ฝึกอาชีพ โครงการกิจกรรมด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมงานประเพณี โครงการกิจกรรมด้านความปลอดภัยและความมั่นคง และ ได้รับประโยชน์ในโครงการกิจกรรมด้านสวัสดิการสังคม เด็ก สตรี ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ไม่ทั่วถึง ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์เป็นเพียงบางกลุ่ม ทำให้การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง

ผลการศึกษาในประเด็นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของสุภาพ ศรีเมือง (2544 : 86) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล ศึกษากรณีตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัย พบว่า ด้านการรับประโยชน์ส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากโครงการที่องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการขึ้นประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับการศึกษาของ จำเริญ แก้วมะไฟ (2550 : 70) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบาสะ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการได้รับผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า การที่ประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาตำบลหนองบัว ทำให้ประชาชนไม่มี

บทบาทในการเข้าร่วมในเรื่องการติดตามประเมินผล ประชาชนมีความคิดเห็นว่าการประเมินผลเป็นเรื่องของ อบต. เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของ อบต. โดยประชาชนมีความคิดว่าประชาชนมีหน้าที่เพียงรับข้อมูลจากที่ อบต. รายงานผลเท่านั้น ทำให้การติดตามประเมินผลในเรื่อง การปฏิบัติงานแล้วเสร็จตามแผนงานพัฒนาท้องถิ่น การติดตามแผนการพัฒนาตามแผนการพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจรับงานที่ อบต. ปฏิบัติให้เป็นไปตามโครงการพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการศึกษาในประเด็นนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ สุภาพ ศรีเมือง (2544 : 91) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล ศึกษากรณีตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการติดตามผลในระดับปานกลาง (46.25 %) โดยร่วมดูแลกิจกรรมหรือโครงการที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำขึ้นและสอดคล้องกับการศึกษาของ สอดคล้องกับการศึกษาของ จำเริญ แก้วมะไฟ (2550 : 70) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบวลา อำเภอ กาบัง จังหวัดยะลา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ

3. ผลการเปรียบเทียบประชาชนที่มีเพศ และ ระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษา พบว่า

3.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา ตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ไม่ว่าประชาชนจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิงทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการแสดงการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลหนองบัว เพราะการมีส่วนร่วมนั้นเป็นนโยบายของ อบต.ที่พึงกระทำ โดยไม่จำกัดว่าเป็นเพศใด ทำให้ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลหนองบัวไม่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาในประเด็นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ชัยยศ ทะไกรราช (2547 : 68) ได้ศึกษา ระดับการมีส่วนร่วมของประชามหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนที่เป็นเพศชายและหญิงมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ธนาวิทย์ กางการ (2549 : 64) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จากการศึกษาพบว่า เพศ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมมากในการพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวม เพศชาย เป็นเพศที่มีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิง

3.2 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์แตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็น การแสดงออก การปฏิบัติในการแสดงถึงการมีส่วนร่วมแตกต่างกันไปตามระดับการศึกษาของแต่ละคน ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ที่มีระดับการศึกษามากกว่าจะมีความคิดที่กล้าแสดงออก ตลอดจนการตัดสินใจที่จะแสดงเจตนารมณ์ในการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาน้อยกว่า เพราะผู้ที่มีการศึกษาสูงได้รับความน่าเชื่อถือ และศรัทธามากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาที่น้อยกว่า

ผลการศึกษาในประเด็นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของภักดีจิรา ปกป้อง (2546 : 76) ได้ศึกษาการประเมินผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนศึกษาเฉพาะกรณี : องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอ คำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีความแตกต่าง ในเรื่องวุฒิการศึกษามีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่แตกต่างกัน โดยมีที่มีระดับการศึกษาสูงมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาน้อยกว่า และสอดคล้องกับการศึกษาของ สำรวม จำปาจันทร์ (2547 : 87) ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุข ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในการพัฒนางานสุขภาพภาคประชาชน ผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่ามีส่วนร่วมในการพัฒนางานสุขภาพภาคประชาชนมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือต่ำกว่า และสอดคล้องกับการศึกษาของ เรวัตกร กนกวิรุฬห์ (2550 : 65) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลทำอิฐ อำเภอปากเกลือ จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษา ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลของประชาชนตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง และค่อนข้างต่ำ ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1.1. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวควรปรับเปลี่ยน รูปแบบ และวิธีการจัดทำแผนพัฒนาตำบลจากเดิมกำหนดให้ตัวแทนหมู่บ้านละ 16 คน มาประชุมร่วมกัน ปรับเปลี่ยนเป็นการจัดประชุมแยกแต่ละหมู่บ้าน ใช้เวทีชาวบ้านของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมจัดทำแผนจำนวนมากขึ้น และครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม

1.2. ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว ควรแจ้ง ประชาสัมพันธ์ กำหนด วัน เวลา และจุดประสงค์ของการจัดประชุมในจัดทำแผนให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง เพื่อประชาชน ได้เข้าใจ และให้ความสำคัญต่อการเข้าร่วมจัดทำแผน

1.3. ควรมีหนังสือแจ้งไปยังผู้นำหมู่บ้าน ประธานกลุ่มต่างๆ เพื่อแจ้งให้ประชาชนใน หมู่บ้าน และสมาชิกกลุ่ม เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนอย่างพร้อมเพียง

1.4. ผู้บริหารส่วนตำบลหนองบัว ควรสร้างประสานสัมพันธ์ ระหว่างองค์กรกับ ประชาชน ให้เกิดความเชื่อถือ เชื่อมั่นในการบริหารจัดการ ให้มีหลักธรรมาภิบาล เกิดความ โปร่งใส เป็นธรรม อย่างทั่วถึง

1.5. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบล ประชาชน ควรยกระดับขีดความสามารถ และ พัฒนาศักยภาพของภาคประชาชน ทำงานเป็นทีม การรวมกลุ่ม การจัดทำแผนและโครงการ การ ติดตามประเมินผลโครงการ เพื่อเพิ่มระดับการมีส่วนร่วม จากการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ผู้ การมีส่วนร่วมในระดับมาก

2. ข้อเสนอแนะเพื่อศึกษาในคราวต่อไป

2.1. ควรศึกษาปัจจัยด้านสภาพสังคม ของประชาชนในท้องถิ่น ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมใน การพัฒนาท้องถิ่น

2.2. ควรศึกษาในเรื่องการบริหารงาน และภาพลักษณ์ขององค์กร ที่มีต่อการมีส่วนร่วมใน การพัฒนาท้องถิ่น

2.3. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในเชิงคุณภาพในเรื่อง การมีส่วนร่วมเสนอ ปัญหา การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการ ติดตามประเมินผล เรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยศึกษาเจาะลึกในเรื่องนั้น โดยตรง

2.4. ควรศึกษาเรื่องความพึงพอใจของประชาชน หรือช่วงเวลาที่ประชาชนมีความสะดวก ในการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น